

2 Сергієнко В.В. Філософські проблеми наукового пізнання [Текст]: Навч. посіб./В. В. Сергієнко – Кременчук: Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, - 2011.–103 с.

3 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [Електронний ресурс] [Наказ Міністерства України № 92, редакція станом на 27.06.2013] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

4 Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів [http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293623&cat_id=293536]:

5 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс] [Наказ Міністерства України № 318, редакція станом на 10.01.2012]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

6 Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: [Закон України від 02.12.2010 № 2755-IV, зі змінами]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

6 Мочерний С.В Економічна енциклопедія [Текст]: У трьох томах. Т. 1. / Ред кол.: за заг.ред. С. В. Мочерний . – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.

7 Овод Л.В. Стратегічні управлінські рішення у формуванні амортизаційної політики підприємства [Текст]/ Л.В. Овод // Вісник Хмельницького національного університету/ Економічні

науки. – 2009. – № 6. – С. 100-103.

8 Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]: [Наказ Міністерства України від 30.11.1999 р. N 291] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

9. Грінченко А.В. Розмежування понять витрати, затрати, видатки та втрати [Текст]/ А.В. Грінченко // Економічний форум. — 2012. — №3. — С. 5-9.

10. Ющак Ж.М. Економіко-правова сутність витрат/ Ж.М. Ющак/ Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць/ Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. Випуск 2 (23). – Житомир: ЖДТУ, 2012. - С. 406-411.

11. Безверхий К.В. Ще раз про сутність понять “затрати” і “витрати”, “витрати виробництва” та “виробнича собівартість” //Вісник ЖДТУ/ Економічні науки. – 2010. – № 2(52). –С. 222-228.

12. Лозинський Д.Л. «Витрати» та «затрати»: узгодження понять в бухгалтерському обліку // Вісник ЖДТУ. Серія: економічні науки. - 2009. - №4. -С.55-59.

13 Український тлумачний словник [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/38/53394/377943.html>">ВАРТИС Б

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Чебанова Н.В.
Експерт редакційної колегії д.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*

УДК 336. 340.1

БАНКІВСЬКЕ ПРАВО В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

*Калініченко Л. Л., д.е.н., доцент,
Гуля Н., магістр (УкрДАЗТ)*

Визначено характерні ознаки сучасного банківського права та його місце в системі національного права. Розглянута структура системи права. З'ясовано питання взаємозв'язку банківського права із правовими одиницями: норма права, інститут права, підгалузь та галузь права. Визначені методи правового регулювання банківських відносин. Окреслено правові акти, що регулюють банківську діяльність.

Ключові слова: банківська діяльність, банківське право, метод правового регулювання, норма права, інститут права, підгалузь права, галузь права, банківське законодавство.

БАНКОВСКОЕ ПРАВО В СИСТЕМЕ НАЦИОНАЛЬНОГО ПРАВА

*Калиниченко Л. Л., д.е.н., доцент,
Гуля Н., Магістр (УкрГАЗТ)*

Определены характерные признаки современного банковского права и его место в системе национального права. Рассмотрена структура системы права. Выяснен вопрос взаимосвязи банковского права с правовыми единицами: норма права, институт права, подотрасль и отрасль права. Определены методы правового регулирования банковских отношений. Определены правовые акты, регулирующие банковскую деятельность

Ключевые слова: банковская деятельность, банковское право, метод правового регулирования, норма права, институт права, подотрасль права, отрасль права, банковское законодательство.

BANKING LAW IN THE NATIONAL LAW

*Kalinichenko L. L., Doctor of Economic Science, Associate Professor,
Guny N., master (USA of RT)*

The characteristic features of modern banking law and its place in the national law.

The structure of the legal system. Clarified the issue of banking relationship with the legal rights of the units : the rule of law , the institution of law, sub-sector and the field of law .

Methods are defined with respect to the legal regulation of banking , such as a method of government regulations , administrative and regulate the power relations between the NBU and commercial banks , and the method of autonomy , that is, legal equality of the parties where applicable civil - legal method of regulating social relations. defined legal acts regulating banking activity.

Determined that the banking law - is a complex interdisciplinary institute that combines norms of administrative , financial, civil and commercial law governing the relationship between the banks and corporations and individuals , as well as coordinate the relationship between the commercial banks and establish a procedure for submission of commercial banks to the National Bank of Ukraine

Keywords: banking, banking law, the method of regulation, rule of law, college of law subsection right area of law, banking law.

Постановка проблеми. У процесі розбудови демократичної правової держави та становлення ринкової економіки України з часів її незалежності особливого значення набуває вдосконалення банківської системи та ефективне правове регулювання банківської діяльності.

Сучасна банківська система - це найважливіша сфера національного господарства будь-якої розвиненої держави. У структурі фінансового посередництва банки відіграють особливу роль, пов'язану не тільки з трансформацією заощаджень в інвестиції, а й з реалізацією грошової політики. Сталий і безкризовий розвиток банківського сектора має першорядне значення для забезпечення фінансової стабільності як на мікро-, так і на макроекономічному рівнях. Отже, головною метою розвитку банківської системи України є розбудова в Україні стійкої, прозорої, конкурентоспроможної банківської системи, яка б сприяла довгостроковому економічному зростанню країни, її фінансовій безпеці, була здатна і готова без загрози національним інтересам інтегруватися у світовий економічний простір. У зв'язку з цим посилюється роль правового забезпечення банківської діяльності і саме цим зумовлена поява такого наукового поняття, як «банківське право».

Аналіз дослідження і публікації та виділення невирішених питань загальної проблеми.

Поняття "банківське право" міцно закріпилося в науково-правовій термінології і широко вживане у практиці банківської діяльності як самостійна юридична категорія і стосується значної групи правовідносин, що виникають у процесі банківської діяльності, але у процесі наукової дискусії щодо місця банківського права в системі права України з'явилися такі точки зору на цю проблему:

1) банківське право є підгалуззю права (фінансового, цивільного або господарського). Такої точки зору додержуються М.М. Агарков, І.С.Гуревич, О. А. Костюченко [1 - 3].;

2) банківське право є окремою комплексною галуззю права (Ю.В.Вашенко, Г.А. Тосунян; А. Ю. Вікулін, А. М. Екмалян) [4-6];

3) банківське право як окрема галузь права не існує взагалі, адже говорити можна лише про існування банківського законодавства (Д. О. Гетманцев, Н. Г. Шукліна) [7].

Отже, на сьогодні остається дискусійним питання, чи є банківське право окремою галуззю права?

У сучасних умовах виникла потреба в більш детальному вивченні проблем правового регулювання банківської діяльності. Втім, правове регулювання банківської діяльності належить до найбільш складних і найменш розроблених проблем національного права. Велике теоретичне значення має визначення насамперед сутності банківського права та його місця в системі національного права, що саме і зумовило **мету даного дослідження.**

Виклад основного матеріалу дослідження.

Банківське право - це система правових норм, що регулюють порядок організації та діяльності банків України, їх взаємовідносини з клієнтами (юридичними та фізичними особами), що обслуговуються банками, а також порядок здійснення банківських операцій.

Об'єктом регулювання з боку банківського права є банківська діяльність. Згідно українського законодавства банківська діяльність це залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб [8]. Загалом, банківська діяльність - це цілий комплекс операцій та послуг, які здійснюються виключно банками, і мають на меті залучення кредитних ресурсів до реального сектора національної економіки. Предметом банківського права є суспільні відносини, що виникають у процесі банківської діяльності. Ці відносини регулюють принципи організації та діяльності банків, а також порядок надання банківських послуг. Метод правового

регулювання банківської діяльності має досить складну природу: з одного боку, використовується метод владних приписів, що властивий адміністративному праву - інтереси держави представляють органи, наділені нею владними повноваженнями (Кабінет Міністрів України, Національний банк України (НБУ)). Існують також

владні відносини між НБУ і комерційними банками. З іншого боку - відносини з клієнтурою, що базуються на методі автономії, тобто юридичній рівності сторін - тут застосовується цивільно-правовий метод регулювання суспільних відносин, для якого характерні оперативна самостійність та рівноправність (рис.1).

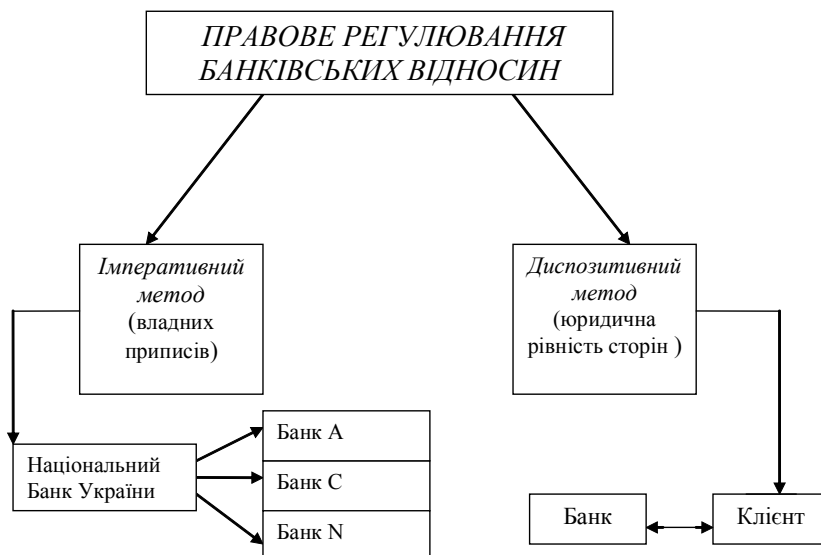

Рис.1.- Правове регулювання банківських відносин.

Банківському праву властиві обидва зазначені методи, оскільки завдяки першому держава прямо й безпосередньо регулює поведінку суб'єктів цих відносин, а завдяки другому - лише встановлює межі саморегулювання взаємовідносин суб'єктів.

Правові норми, що регулюють банківські відносини, містяться, насамперед, у загальних нормативних актах - Конституція України, Кодекси, закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, і у спеціальних, присвячених регулюванню виключно банківських відносин - постанови, положення й інструкції НБУ та Міністерства фінансів України, статuti банків тощо.

Як ми бачимо, багато правових норм регулюють банківські відносини, і тому різні наукові кола по-різному підходять до визначення сутності банківського права. Розглянемо більш детально наукові підходи до визначення цього поняття.

Ще на початку 20 сторіччя досить лаконічне визначення цьому терміну дав видатний дослідник проблем банківського права М.М. Агарков віднісши банківське право до господарського права „банківське право - сукупність юридичних норм, що регулюють організацію і діяльність банків”[1]. В 50 роках ХХ століття російський вчений І.С.Гуревич в своїх дослідженнях висловив точку зору, що „банківське право є підгалуззю фінансового права, яка об'єднує в

собі сукупність норм фінансового права, якими регулюються суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення банківських операцій” [2]. Такої ж думки придержується і вітчизняний вчений О. А. Костюченко, визначивши банківське право як „підгалуззю фінансового права України, яка спрямована на мобілізацію, розподіл і використання централізованих фондів з метою забезпечення виконання завдань держави” [3].

Український вчений Ващенко Ю.В. визначає, що „банківське право — це міжгалузевий комплексний правовий інститут, що об'єднує норми адміністративного, фінансового, цивільного та господарського права, які регулюють відносини між банками (небанківськими фінансовими установами) та іншими юридичними і фізичними особами в сфері банківської діяльності” [4].

Російський банкір, президент Асоціації російських банків Тосунян Г.А. вважає, що банківське право „є комплексною галуззю права означивши, що „банківське право — це не окрема галузь, оскільки сукупність норм, якими регулюється створення і діяльність кредитних організацій, не відповідає критеріям галузі права, які визнані юридичною наукою” [5].

Науковці Д. О. Гетманцев, Н. Г. Шукліна вважають, що можна говорити не про існування

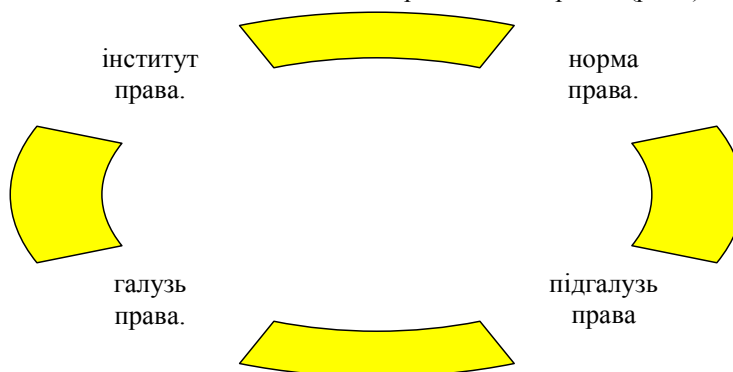
банківського права як самостійної галузі права, а тільки про існування банківського законодавства як галузі законодавства і формулюють банківське законодавство як „сукупність правових форм, які містять в собі норми різних галузей права (в основному фінансового, адміністративного та цивільного), об'єднаних за сферою правового регулювання — банківською діяльністю, але при їх застосуванні використовуються різні (протилежні за своєю природою) методи правового регулювання. При цьому, основний нормативно-правовий масив банківського законодавства відноситься до фінансового права”[7].

Проаналізувавши різні наукові підходи вчених до дефініції банківського права, ми зробили

певні висновки і пропонуємо власну точку зору стосовно цього питання.

На нашу думку, банківське право – це міжгалузевий комплексний інститут, що об'єднує норми адміністративного, фінансового, цивільного та господарського права, що регулюють відносини між банками та юридичними й фізичними особами, а також координують взаємозв'язок комерційних банків між собою і встановлюють порядок підпорядкування комерційних банків до НБУ. Спираючись на наведене визначення поняття, пропонуємо розібратися, чому саме ми обрали такий варіант щодо сутності поняття «банківське право».

Перш за все звернемося до структури системи права як об'єктивно існуючої внутрішньої будови права певної держави (рис.2).

Рис.2. Структура системи права

В структурі системи права норма права це первинний компонент, з якого складаються інститути і галузі права. Норма права - санкціоноване державою обов'язкове правило загального характеру (закон, наказ, постанова) в тій чи іншій галузі суспільних відносин. Сукупність норм права, що регулюють однорідні відносини, утворює галузь права (фінансове, цивільне, адміністративне, трудове право і т. п.). Підгалузь права це відносно відокремлена група правових норм, що містить загальні, властиві кільком правовим інститутам галузі принципів положення, і регулює певний аспект суспільних відносин усередині галузі. Підгалузі права утворюються в межах найрозвиненіших правових галузей. Наприклад, фінансове право має підгалузі: бюджетне, податкове право. Інститут права — це відокремлена група правових норм, які регулюють однорідні суспільні відносини конкретного виду. Інститут права є першим рівнем поєднання правових норм.

Інститут права характеризується тим, що:

- регулює певний вид суспільних відносин (банківське право встановлює правовий статус банків, порядок їх взаємодії з іншими суб'єктами – державою, іншими банками, фізичними та юридичними особами, тощо);
- є складовою частиною однієї або декількох галузей права (входить до складу цивільного, господарського, адміністративного та фінансового права);

- є логічно замкнутою, виокремленою сукупністю норм (банківське право регулює якісно однорідні суспільні відносини в галузі банківської діяльності);

- функціонує автономно, відносно самостійно в межах галузі права, тобто регулює суспільні відносини незалежно від інших інститутів права (банківське право пов'язано із багатьма іншими інститутами права - інститути «купівлі-продажу», «представництва», «спадкування», «відшкодування шкоди», інститут місцевих податків і зборів, але діє відокремлено від них і регулює специфічні суспільні відносини, які виникають в процесі банківської діяльності).

На наш погляд, поняття банківського права відповідає усім характерним ознакам інституту права. Так ми можемо бачити норми, що регулюють банківську діяльність присутні і у Цивільному Кодексі, глава 71 якого пояснює правову основу надання банківського кредиту та залучення депозиту до банківської системи [9]; Господарському Кодексі, глава 35 якого дає можливість зрозуміти особливості правового регулювання у фінансовій діяльності, розділ 6 - правові засади здійснення фінансової й банківської діяльності [10]. Усі комерційні банки є суб'єктами господарювання, а отже потрапляють до юрисдикції Господарського права України. У Кодексі про адміністративні правопорушення у главі 12-й ми бачимо, які існують види та типи адміністративних правопорушень в галузі фінансів і підприємницькій

діяльності і яка відповідальність може наступити за ці правопорушення. Стаття 165 вище зазначеного Кодексу пояснює, що є порушеннями у банківському законодавстві, законодавстві, яке регулює переказ коштів в Україні, нормативно-правових актів Національного банку України або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку)[11].

Отже, все вище викладене підтверджує те, що банківське право відповідає усім характерним ознакам інституту права.

Висновки. Таким чином, на думку авторів, банківське право в Україні на сучасному етапі розвитку є комплексним правовим інститутом, а не галуззю права. У сфері банківської діяльності виникають різні види відносин. Зокрема, це відносини між Національним банком України та іншими банками, банків між собою, між банками та їхніми клієнтами. Зазначені відносини різні за своєю природою, а отже, відрізняються ступенем державного регулювання. У зв'язку з цим вони регламентуються правовими нормами, різними за своєю правовою природою. Зокрема, відносини між Національним банком України та іншими банками є одним із видів фінансово-правових відносин. Вони регулюються нормами фінансового права, для них характерні імперативний метод правового регулювання (метод владного наказу). Натомість відносини, які виникають між банками та їх клієнтами у процесі здійснення банківської діяльності, мають цивільно-правовий характер – диспозитивний метод правового регулювання (можливість вибору у рамках закону того чи іншого варіанту поведінки).

Таким чином, банківські відносини, маючи таку спільну ознаку, як виникнення у сфері банківської діяльності, є неоднорідними за своєю правовою природою, регламентуються нормами

різних галузей права шляхом поєднання диспозитивного та імперативного методів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Агарков М.М. Основы банковского права: Курс лекций / М.М. Агарков М.: БЕК, 1994. 350 с.
2. Гуревич И. С. Очерки советского банковского права / И.С. Гуревич Л.: Издательство ЛГУ, 1959. 234 с.
3. Костюченко О.А. Банківське право України: підручник / О.А. Костюченко. — 3-тє вид.— К.: А.С.К., 2003.— 928 с.
4. Ващенко Ю.В. Банківське право: навч. посіб. / Ю.В. Ващенко — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 344 с.
5. Тосунян Г.А. Проект программы учебного курса «Основы банковского права» / Г.А. Тосунян // Государство и право. — 1995. — № 11. С. 36-46.
6. Тосунян Г.А. Банковское право Российской Федерации. Общая часть: учебник/ Г.А. Тосунян, А.Ю. Викулин, А.М. Зкмалян. - Под общ. ред. акад. Б. Н. Топорнина. — М.: Юристъ, 1999. — 328с.
7. Гетманцев Д.О. Банківське право України: підручник / Д.О. Гетманцев, Н.Г. Шукліна – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
8. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T002121.html - Назва з екрана.
9. Цивільний кодекс України від 6.01.2003 № 435-IV (редакція від 19.01.2013) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> - Назва з екрана
10. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1798-12> - Назва з екрану
11. Кодекс про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0005.html - Назва з екрану

Експерт редакційної колегії д.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 657.421:006.3:303.446

ОСНОВНЫЕ СРЕДСТВА В СВЕТЕ ГАРМОНИЗАЦИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ И МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ

*Розит Т. В., к.э.н., доцент,
Мрыхина Л. А., студентка (ХНУ им. В.Н. Каразина)*

В статье рассмотрены вопросы эффективности составления отчетности по МСФО с точки зрения привлечения инвестиций в экономику страны, расширения рамок международного сотрудничества, выхода компаний на транснациональный уровень, повышения конкурентоспособности бизнеса и имиджа страны; проанализированы сходства и различия методик ведения учета основных средств в соответствии с международными и национальными стандартами бухгалтерского учета.

Ключевые слова: международные стандарты финансовой отчетности, основные средства, необоротные активы, амортизация, первоначальная стоимость, срок полезного использования и ликвидационная стоимость.